

DE RIJKDOM VAN DE 'ARME'.

Altijd weer die Bergrede, de hoofdstukken 5-7 uit het Mattheus-evangelie, of zo het in Lucas heet, de Veldrede. Bij Mattheus staat de Bergrede bij elkaar in drie hoofdstukken, bij Lucas liggen de teksten verspreid door zijn evangelie.

Prachtige woorden zijn het waarin heel ons mensenleven is vervat. Als we alleen dit grote document van hoop zouden bezitten en ernaar zouden leven, dan was het al genoeg.

Lees deze meest indrukwekkende woorden van het christelijk geloof, herlees ze, mediteer erbij. Knip ze uit, leg ze onder je kussen als je gaat slapen, neem ze mee voor onderweg, leer ze uit je hoofd; en houdt vooral ook even een moment stil bij Degene die deze woorden sprak, Degene die er de belichaming van is, de Mensenzoon uit Nazareth. Mooi begrip, **belichaming**. De Bergrede is geen mooie filosofie, geen verheven ideaal. Nee, Hij, Jezus, lèèfde de woorden, hij dèèd ze, praktiseerde ze en bracht daardoor het vredes-rijk van zijn vader onder òns handbereik.

Met aan ons de vraag om hetzelfde te doen. In de Bergrede worden we opgeroepen tot het doen van gerechtigheid, en helemaal aan het begin staan de zaligsprekingen waarin de kleinen en de volhouders worden gelukgewent. Zalig jij, geprezen ben je ... ga zo door, je zit op de goede weg. Maar halverwege dan wordt je moe, je kunt het niet, het lukt niet, je knapt af, de weg is lang, zo lang. De maatschappelijke structuren zijn taai en bij het ouder worden merk je soms dat mensen tegenvallen, en dat je soms ook jezelf in de weg zit.

Net als je denkt, ik schuif die pagina's aan de kant, ik kan het toch niet, steekt de veldrede je toch weer een hart onder de riem. Dan troosten de woorden en nemen je weer mee op hun weergaloze vlucht. 'Kijk naar de vogels van de hemel.' (Lucas 12, 22 e.v.) Vlieg er ook eens uit, laat jij je ook eens meevoeren op de wind zoals die vogels. Frank en vrij, zonder al die tobberigheid op je nek. Want weet je, misschien staat jouw zorgelijke gedoe de voortgang van de gerechtigheid wel in de weg. Jij, ik, wij met onze eindeloze inspanningen, laat je eens ontspannen, geniet! 'Leer van de lelies op het veld.' Weet je wat voor kleur ze hebben? Heb je je weleens voorover gebukt naar deze mooie bloemen? Want stel dat je dat niet weet, al die kleuren om je heen, wat word je leven dan grauw en grijs.

Er bestaat zoiets als *de kunst van het genieten*. 'Stil staan bij' i.p.v. almaar voort te jakkeren, ook eens even helemaal dicht bij jezelf zijn i.p.v. almaar bezig, bezig met iets of iemand anders. Echt, je raakt opgebrand, burn-out heet dat tegenwoordig. Het grote werk aan de wereld, jouw diaconale inzet voor de mensen om je heen, begint in het klein, bij de vogels boven je en de lelies om je heen, daar kan zelfs Salomo in al zijn wijsheid niet tegenop.

Ik zou op grond van de Bergrede de stelling aandurven, dat je pas echt iets voor een ander kunt betekenen, dat je pas echt iets bijdraagt aan de gerechtigheid in deze wereld als je deze *kunst van het genieten* een beetje onder de knie hebt, wanneer je ten diepste een vrolijk mens bent. Ik weet het, het is een levenslange leerschool, klagen en tobben is veel makkelijker dan vrolijk zijn. Moet u maar eens kijken, tussen de zalig-spreuken bij Lucas en zijn 'wee u'- uitspraken vlak erna staat, 'Verblijdt u te dien dage en springt op van vreugde (6:23). Vrolijke en blijde mensen zijn de schakel tussen 'gelukgewent' en 'wee u'. Dat is verre van oppervlakkig (lol, dat komt van lallen, dat is oppervlakkig), echte vreugde zelf ervaren en hiervan uitdelen is *levenskunst*. Wat heb ik vaak meegemaakt, dat mensen die er diep onder moesten gaan (met veel reden tot geklaag en getob), dat konden vanwege een hun geschonken levensvreugde. Zij ontroerden mij, waardoor ik verder kon.

Zo komen we aan bij de hoofdpersonen in het Lucas-evangelie, de armen. Meer dan de andere evangeliën wil Lucas onze blik richten op en ons hart leggen bij de armen. Wie zijn die armen? Toen en nu. Waarom wilde Jezus zelf voornamelijk in hun buurt zijn? Welk geheim wil hij hiermee aan ons doorgeven? U zult begrijpen dat met name het diaconale werk van de kerk gespitst is op deze vragen.

'De arme' is een verzamelwoord, maar in de zestiger jaren herontdekt in de bevrijdingstheologie van met name Latijns Amerika. Daar waren de armen vooral de economische armen (de uitgebuiten, de have-nots).

Maar de arme is veel breder dan alleen de economisch arme. Het is in bijbels perspectief de weduwe en de wees, ook het kind en de talloze kwetsbare vrouwen en mannen. De armen, dat zijn ook de gehandicapte mensen, de lichamelijk en verstandelijk gehandicapte mensen. Het is in deze kerk altijd een feest dat verstandelijk gehandicapte mensen in ons midden zijn. De armen, dat zijn ook de zieken en de stervenden.

Diaconie praat niet over de armen, maar is bij de armen. Als wij met al deze genoemde mensen in aanraking komen dan gebeurt er iets heel bijzonders met ons en tussen ons. Wàt er gebeurt is een geheim. Welk geheim dan? Dat is het geheim van de Bergrede :

- Dat de rijke kan genezen aan de arme; omdat rijkdom mensen teveel op zichzelf gericht laat zijn, waarmee men zichzelf tekort doet. 'Wee u, gij rijken ...' (6:24)

- Dat de sterke kan genezen aan de zwakke; dat de gehandicapte mens 'sterke' mensen hun zwakke plekken leert kennen omdat ze zo spontaan zijn.

-Dat de levende het leven leert van de stervende; niet als een definitie vooraf, maar soms kom je zo vredig bij een stervende vandaan dat je ook enigszins in het reine komt met je eigen sterfelijkheid.

-Dat wij uiteindelijk ontdekken dat we ten diepste allen arm zijn; zò zijn we ter wereld gekomen en zò nemen we straks weer afscheid. Het is niet voor niets dat we tijdens een begrafenis of een crematie vaak ontroerd zijn. Ik denk dat het komt omdat dan een diepe inter-menselijke solidariteit wordt gevoeld, ook jij zult ooit daar in die kist liggen. Dat zeg ik niet als dreigement natuurlijk, echt niet, maar als een uitspraak die wil laten zien hoezeer wij mensen gelijk zijn, en daarom nù al solidair met elkaar kunnen en zouden moeten zijn, plaatselijk en wereldwijd.

Wie zijn leven *los kan laten* is een vrij mens, en in staat tot het doen van gerechtigheid omdat hij of zij niet meer vast zit aan zichzelf. Wie een *vrij mens* is, is in staat tot 'de kunst van het genieten.'

Nog een paar zaken vragen nu om onze aandacht; namelijk waar, hoe en van wie je die kunst, die levenskunst van de vreugde kunt leren. U en ik, waar halen we dit allemaal vandaan? Ik denk dat het begin van onze lezing een antwoord geeft op deze drie vragen: waar, hoe en bij wie kan ik een vrij mens worden, een mens die in staat is om zich in te zetten volgens de Bergrede.

In één bijbelvers staan de drie antwoorden bij elkaar. Er staat namelijk dat Jezus het gebergte in ging om te bidden; 'en hij bracht de nacht door in gebed tot God.' (6:12). Voordat Jezus zijn discipelen roept en de Bergrede (veldrede) uitspreekt kiest hij voor afzondering (het gebergte), gebed en het adres van zijn gebed, God.

Wààr kunnen we de navolging leren en ervaren? In afzondering, op een stille plek in ons leven, elke dag opnieuw.

Hoe kunnen we de levensweg leren en ervaren? In het gebed, elke dag opnieuw, ook al lukt het vaak niet.

Van wie tenslotte kunnen we het leren? Van Degene tot wie Jezus zijn gebed richt, van God.

Gebed en God hangen nauw samen. In het gebed zoekt alles wat in ons kookt en kolkt een uitweg, de zeer eigen, persoonlijke vragen, tot en met de vragen van het duistere wereldleed. Gooi ze eruit, werp ze God voor de voeten, schreeuw het uit. Laat ze los al die vragen, anders gaan ze jou beheersen en maken ze je murw. Of het helpt? Of God luistert? Of er iets verandert? Probeer het, elke dag opnieuw op jouw plek van afzondering. Het lucht op, je krijgt adem, ruimte, je komt los van jezelf en de ander komt in beeld, met name de ander in nood. En soms, echt waar, als dit gebeurt, dan ervaar je diep van binnen dat er iemand dicht bij je was, iemand die om je gaf, die van je hield, God zelf. Langzaam neemt de vreugde bezit van je, je lèèft.

Laatst dacht ik, het is met God als met een magneet. Er vindt aantrekking èn afstoting plaats. Soms is het fijn om dicht in zijn buurt te zijn, een andere keer heb je er genoeg van, je wordt afgestoten. Waar het nu denk ik om gaat, is de spanning van het krachtenveld, om in ieder geval in dat krachtenveld te blijven, in dat heen en weer van kyrie en gloria, van lachen en wenen, van ... vul het maar in met uw leven!

*O God,
leer ons genieten van het leven,
het is maar kort, even gegeven,
het open veld, de witte stranden -
de vogels eten uit mijn handen.*

*het hoofd omhoog, het hart geheven,
even niet dat eindeloze streven,
'vrij zijn' om U weer te ontmoeten,
dan elkaar in vrede groeten.*

Jurjen Beumer
10 februari 2001 / preek109